

René Maas

Mijn

elfde

september

'Ik ben zo weer terug', zegt de vader van de elfjarige René Maas wanneer hij de allereerste Britse bevrijders wil inhalen. Maar een uur later wordt hij doodgeschoten. We schrijven 11 september 1944, enkele dagen voor de totale bevrijding van Borkel en Schaft, het Brabantse geboortedorp van René. Voor het grote achterblijvende gezin is de dood van vader het begin van een ander leven, waarin niets meer hetzelfde is.

René treedt toe tot de orde van de kruisheren en wordt priester. Maar op de achtergrond klinkt altijd de echo van de twijfel; was hij wel echt geroepen? Of was zijn weg slechts balsem op de ziel van een gewond gezin? Hij raakt vervreemd van zichzelf, een dogmatische kerk en een inspiratieloos kloosterleven. Dan ontmoet hij zijn toekomstige vrouw en weer wordt alles anders.

Mijn elfde september is het zelfportret van een man die al het oude durfde los te laten, om met vallen en opstaan een leven in te groeien dat weer Leven mocht gaan heten.

Na zijn filosofie- en theologieopleiding bij de Kruisheren studeerde René Maas theologie, psychologie en psychotherapie, onder meer in Nijmegen, Rome, Bonn, Amsterdam en Utrecht. In zijn werk als therapeut en opleider laat hij zich vooral inspireren door Carl Rogers en Eugene Gendlin. Met name het door Gendlin ontwikkelde focussen -een speciale manier van luisteren- heeft René geïntegreerd in zijn gesprekken met cliënten. Hij heeft meerdere publicaties op zijn naam staan.

Het
BOEKEN
SCHAP

ISBN 978-94-90085-04-9

Mijn elfde september

René Maas

Mijn elfde september

© 2010 Het Boekenschap, www.hetboekenschap.nl

Meer informatie over dit boek: www.mijnelfdeseptember.nl

Auteur René Maas, Hilversum, info@mijnelfdeseptember.nl

Adviezen Maria van Mierlo, Deventer

Ontwerp omslag en vormgeving Het Boekenschap, De Heurne

Druk Grafistar, Lichtenvoorde

Foto achterzijde Glenn van Kamperdijk

Handschrift voorzijde Milan van Kamperdijk (11)

Foto pagina 15 Maurits van Aalst

Gedicht pagina 144 Kiddy Maasbos

Gedicht pagina 147 Uit: *Een schittering in het veen*,
Maria van Mierlo, Deventer 2008

M.C. Escher's 'Bevrijding' © 2010 The M.C. Escher Company B.V. - Baarn,
Holland. Alle rechten voorbehouden.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

NUR 681

ISBN 978-94-90085-04-9

*Opgedragen aan
onze dochters Ingrid en Yke
en onze kleinkinderen Eline en Milan*

Inhoud

	Proloog	8
1	Een onbezorgde jeugd	12
2	De oorlog tot en met 11 september 1944	22
3	De oorlog vanaf 12 september 1944	34
4	Over roeping en het seminarie	54
5	Kruisherencollege in Uden	66
6	Het noviciaat in Neeritter	76
7	Studeren	88
8	Aan het werk	102
9	Over trouw in roerige jaren	120
10	Een basaal gevoel van thuiskomen	128
11	Zelf vader en opa worden	139
	Epiloog	144
	Verklarende woordenlijst	148
	Literatuur	151
	Bijlagen	151

Proloog

Met dat manneke op zijn autopet op de voorkant van dit boek heb ik al heel lang veel en goed contact. Hij is acht jaar en zit qua leeftijd dus precies tussen die van onze kleinkinderen Eline en Milan in. Hij zit in me en soms b en ik hem nog even helemaal. Vooral als ik ga slapen. Ik hoef dan maar iets te gaan verliggen, mijn knie en wat op te trekken, mijn hoofd een klein beetje te buigen, mijn handpalmen zachtjes tegen elkaar aan te vouwen zodat er een holletje van binnen ontstaat en wat dieper onder de dekens te kruipen.

Waarom dat zo is, weet ik niet, maar dan ben ik hem weer even. Dan word ik heel rustig en is het van binnen heel simpel. Eigenlijk zijn er nauwelijks gedachten: met morgen ben ik niet bezig en van de afgelopen dag is er niets vervelends dat in me nazeurt. Ik kan zo gaan slapen. Niemand houdt me wakker, maar ook de slaap laat zich nog niet merken. Die houdt zich heel stil. En meestal ga ik dan vanzelf met hem mee de stille, veilige nacht in. Voor dit kereltje vult morgen zich wel vanzelf. Plannen maken is niet nodig.

We zijn thuis met zijn achten en er is altijd wel iemand die iets met of van me wil. Het kan zijn de kippen voeren, bij de boer melk halen met de fiets, op tijd naar school gaan, een potje kaarten of iets anders. Ik voetbal graag, maar ik vind het ook fijn met de konijnen bezig te zijn en goed voer voor ze te zoeken, zodat ze vet worden voor de slacht. Het is wel oorlog, maar dat geeft niet, we merken daar weinig van.

Als er echt bangmakende dingen zijn, dan houden vader en moeder ons daarbuiten. Voor ons zijn overvliegende bommenwerpers op weg naar Duitsland heel erg spannend. Maar onweer en weerlicht, daar kan zelfs geen oorlog tegenop. Wij komen dan allemaal uit bed en vader of moeder maken een ronde door het huis, dopen in ieder wijwaterbakje op de slaapkamers een palmtakje en dan kan ons niets meer gebeuren. Daarna zitten we in de huiskamer samen te bidden tot

Donatus, een heilige die het onweer onder zijn hoede heeft. Want bij onweer vliegt er vaak een boerderij in brand. De angst is niet meteen weg, maar sluipt achter de wegtrekkende bliksem en donder aan. Die hebben het niet op wijwater.

Donatus en het wijwater, zijn dat de echte beschermers? Nee, ik weet zeker - en dat is zo klaar als een klontje - dat mijn echte beschermer mijn vader is. Als hij in de buurt is, kan mij niets gebeuren. Het lukt me altijd om dicht bij hem te zijn en dan hoeven we geen van beiden iets te doen of te zeggen, gewoon maar te zijn. Alleen al door zijn aanwezigheid ben ik veilig. Zo kan de oorlog nog lang duren, zo lijkt oorlog helemaal geen oorlog.

Maar dan komen er berichten dat de geallieerden de Nederlandse grens naderen om ons te bevrijden. Wordt de oorlog ons nu afgepakt? Het is toch een mooie tijd, lekker spannend en we voelen ons heel dicht bijeen. Toch... als oorlog al zoveel te bieden heeft, dan moet de bevrijding wel helemaal te gek zijn. Er is wel enigszins dreiging, maar voor ons niet zó erg om daar wakker van te liggen. Ik heb er in ieder geval als kind geen oog minder om dicht gedaan.

We voelen wel aan dat de bevrijding een feest moet zijn, we zien onze ouders ernaar uitkijken. Het lijkt alsof er dan een grote last, een dreiging van hen af zal vallen. Want die stiekem beluisterde nieuwsberichten gaan wél over de vijand. Daarom zijn alle ramen 's avonds altijd verduisterd. Daarom is vaders auto in beslag genomen en is die oorlog ook wel lastig. Maar als vliegtuigen pamfletten met een foto van Wilhelmina en een stukje troostende tekst erop uitstrooien, zijn onze ouders altijd opgetogen. Alsof wij hen met deze papieren boodschap zelf de vrede komen brengen.

Opeens is er die bevrijdingsdag, die verschrikkelijk rampzalige dag, waar voor mij pas echt de oorlog begint. Het eerste schot valt en is meteen raak. Mijn bed wordt een schuilkamer, een eenpersoons schuilhoek, waar niemand kan zien hoe ontheemd

en ontredderd ik ben. Ik weet tot dan toe niet wat woede is, maar op die dag sluipt er iets in me wat ik koest moest houden, want waar zou het heen moeten? Over die ervaring op de elfde september, die het leven van het ondertussen elfjarige onschuldige kind aan flarden scheurt, wil ik je in dit boek vertellen. Nee, het was eigenlijk niet één dag, het duurde acht volle, lange dagen. Alsof er een onafgebroken en ongekend noodweer vooral binnen in mijn eigen lijf losbarstte.

Pas rond 1978 ben ik met dat verdrietige jongetje echt een band aangegaan. Bovendien heb ik toen aan mijn broers en zussen in een brief gevraagd om op te schrijven hoe hun elfde september geweest was. Ze hebben daar allemaal gehoor aan gegeven. Onderling bracht het wat meer gesprek over die tijd op gang. Dat kon, want moeke was toen drie jaar dood en er leek voor iedereen de ruimte gekomen om onze emotionele schuilkelder toch wel wat aarzelend te verlaten.

Tot dan toe spaarden wij elkaar in ons verdriet, zoals we dat bij ons moeke ook altijd heel vanzelfsprekend gedaan hadden. Verder ben ik alsnog op zoek gegaan naar meer informatie over die dramatische gebeurtenis en ik vond interessante zaken. Zelfs een ooggetuigenverslag van iemand die de fatale kogel niet door zijn hoofd, maar door zijn hoed kreeg en het, op een schroeiplek na, ongedeerd overleefde. Het dagboek van de hoofdonderwijzer van Borkel en Schaft, die precies op de elfde september in briefvorm begon te schrijven aan zijn ouders was natuurlijk een openbaring. Ook waren er de processen verbaal uit 1946; gedetailleerde ooggetuigenverslagen die weergaven wat er met papa op die elfde september 1944 was gebeurd.

Door zo met die tijd bezig te zijn ontstond ter gelegenheid van de honderdste verjaardag van onze pa het idee om de broers en zussen over ons thuis te laten schrijven. Onze verhalen werden gebundeld en het boekje kreeg als titel 'Lat ze mer geworre', een uitspraak van moeke. Het werd een prachtige herdenking in ons huis in Hilversum. De hele familie was aanwezig, inclusief de kleinkinderen van opa en oma Maas en onze huisvriend pater Raynaldus van de Achelse Kluis.

In 1998 hebben we nogmaals een boekje gemaakt, ‘Zeg ut mer, ik luister’, ook een uitspraak van moeke waarin iedere broer en zus nogmaals een eigen verhaal over thuis heeft geschreven. Deze familieboekjes hielden de herinnering aan onze ouders levend.

Jaren later, in 2005, schreef ik zelf nog een boekje met de titel *Ik ben zo weer terug*, dat als scharnierverhaal voor deze uitgave heeft gediend. Tegelijkertijd is dit boek voor mij een kans om mijn biografie te delen met anderen. Met zowel mijn kinderen, kleinkinderen, broers en zussen, als met vrienden, vriendinnen en oude bekenden uit mijn klerikale leven. Maar ook met de mensen die ik via mijn werk leerde kennen en die het misschien nu wel verrassend zullen vinden om bepaalde kanten van hun psychotherapeut of opleider beter te leren kennen.

Door al die jaren heen was er die vader, die weg was en weg bleef en misschien in zijn afwezigheid wel een allesbepalende rol heeft gespeeld. Misschien was hij tot op heden wel de meest aanwezige. Want tot in de kleine kiertjes van mijn leven drong hij door, in mijn huwelijk, in mijn vaderschap, in mijn werk. Al was het maar door die altijd onbeantwoorde vraag: wat zou hij ervan gevonden hebben?

René Maas
Hilversum, voorjaar 2010